

Seyyid Hüseyin Nasr üzerine bir konferans, iki kitap

1. *Beacon of Knowledge: A Conference Honoring Professor Seyyed Hossein Nasr*, 2-3 Kasım 2001. The George Washington University tarafından yayıma hazırlanıyor
2. *The Philosophy of Seyyed Hossein Nasr*, Ed. by Lewis Edwin Hahn -Randall E. Auxier-Lucian W. Stone, Illinois 2001.
3. *Knowledge is Light: Essays in Honor of Seyyed Hossein Nasr*, Ed. by Zailan Moris, ABC International Group Inc., Chicago 1999.

Daha hayatta iken, hakkında hatıra kitaplarının oluşturulduğunu, fikirleri etrafında konferanslar tertip edildiğini, yaşgünü anısına kitaplar derlendiğini görmek her halde her ilim adamına nasib olacak bir güzellik değildir. Bir ilim emekçisini bu vesile ile şerefleştirmek, onurlandırmak akademik câmiada karşılaşılan güzel bir kadirşinaslık uygulamasıdır. Böylesi örnekler yakın zamanlara kadar ülkemizde de rastgelinirken maalesef son yıllarda ilme ve ilim adamına verilen önemin azalmasına paralel olarak bu faaliyetlerde hissedilir bir düşüş görülmektedir. Şüphesiz her toplumun kendisini “şerefleştirdiği” ve bununla da “şeref” duyduğu kişiler her zaman bulunmaktadır. Bir toplumun bu pâyeyi “kime” veya “neye” lânyk gördüğünü tesbit, o toplumun aynı zamanda niceliğini anlamakta önemli bir kıstas olsa gerektir. “İlim iltifata tâbidir, kıymeti bilinmeyen metâ zâyidir” diye eskilerin bir sözü vardır. Herhalde her şeyi özetliyor. İçerisinden bazı insanları bu şekilde onurlandırmayı ortaçağ ilim di-

siplininden ve şövalyelik anlayışından miras alan batı akademik hayatında ise bu geleneğin hâlâ canlı bir şekilde sürdüğü görülmektedir. İşte bu örneklerden birisi de eserleri Türkçe başta olmak üzere yirmiden fazla dile çevrilmiş olan İran asıllı Amerikalı bilim adamı Prof.Dr. Seyyid Hüseyin Nasr için yapılan çalışmalardır. Nasr, Din, Felsefe, Mistisizm, Bilim Felsefesi ve Tarihi, Mukayeseli Dinler, İslam, Sûfizm, İranoloji gibi sahalarda elliye aşkın kitabı, yüzlerce makâlesinin yanısıra yüksek-lisans ve doktora tezlerini danışmanlığı altında yaparak yetiştirdiği onlarca talebesiyle çağımızın en önemli müslüman aydınlarından birisi sayılmakta. Düşünceleri gerek ülkemizde ve gerekse batıda akademik tezlere dahi konu olmayı sürdürmektedir. Bizce en câlib-i dikkât yönü, paradoksal biçimde pozitivizmin ve rasyonalizmin akademik İslamiyât araştırmalarına hakim rengini vurduğu modern çağda farklı bir ses olarak durmasıdır. İster bilim felsefesine yönelik çalışmalarında olsun ister İslam felsefesine yönelik çalışmalarında olsun yukarıda saydığımız bütün bu değişik disiplinler üzerine olan çalışmalarında kullandığı ortak perspektifin hep “sûfi bakış açısı” olması aslında bizim çağdaş bir Molla Sadra veya Sühreverdî ile karşı karşıya olduğumuzu göstermektedir. Bu yıl 69. yaşgününü kutlayacak olan (7.4.1933) Nasr ilerlemiş yaşına rağmen halen ABD’nin (Washington, D.C.) The George Washington Üniversitesi’nde, İslamiyât profesörü olarak çalışmaya devam etmektedir. Biz bu yazımızda çağımızın bu önemli islâmiyatçısı için geçtiğimiz iki yıl içerisinde oluşturulan üç hatıra kitabını tanıtmaya çalışacağız. Doğrusunu söylemek gerekirse şimdilik “iki kitap, bir konferans” da diyebiliriz bunlara fakat tanıtımını yapacağımız konferansın tebliğleri de süratle basıya hazırlandığı için onu da şimdiden kitap hükmü altına almakta bir sakınca görmedik. Ne var ki bu eserlerin elimize geçmesi yakın sayılabilecek bir süre içerisinde olduğundan ve üstelik hem nitelik olarak ağır konular içeren ve hem de nicelik olarak hacimli sayılan bu eserleri (biri 1000 küsur sayfa) bir oturuşta okuyup bitirmek mümkün olamayacağından sadece bunların içerdiği makaleleri ilgilenenlere tasvirî olarak tanıtacağız. Oysa her bir makalenin -hiç olmazsa kendi ilgi alanımıza girenlerin- analitik bir tanıtımını yapmayı isterdik. Yine de okuyabilme fırsatını bulduğumuz hakkında bazı kısa yorumlarda bulunduk. Üç eserin tanıtımını en yeniden en eskiye doğru bir sıralama takib ederek yapacağımız için ilk olarak “Bilgi Feneri” konferansını tanıtmakla işe başlamak istiyoruz.

1. *Beacon of Knowledge: A Conference Honoring Professor Seyyed Hossein Nasr.*

The George Washington Üniversitesi'nde (Washington, D.C.) 2-3 Kasım 2001 tarihleri arasında Profesör Seyyid Hüseyin Nasr şerefine yapılan *Bilgi Feneri* üstbaşlıklı konferans.

2 Kasım 2001, Cuma günü Marvin Center'da başlayan konferansın açılış konuşmasında George Washington Üniversitesi rektörü Prof.Dr. Stephen Trachtenberg Profesör Nasr'ın, bir yandan pozitif bilimler ile beşerî bilimler arasında bir yandan da İslam ile Batı arasında köprü kurmaya çalışan yönteminin altını çizip onun bu bilimsel yaklaşımının özellikle 11 Eylül 2001'in ardından daha da hayatiyet kazanacağına dair inancını dile getirdi. Bu konuşmanın ardından Nasr'ın kadim dostu ve meslektaşı, Galler Prensi Vakfı (Londra), İslâmî ve Geleneksel Sanatlar Bölümü'nden Keith Critchlow geleneksel sanatların yeniden uyanışında ve söz konusu vakfın bu bölümünün kurulmasında otuz yıllık arkadaşı Nasr'ın katkılarından bahseden bir takdim konuşması yaptı.

Bu iki açılış konuşmasının ardından oturumlara geçildi. Profesör Nasr'ın ilkokuldan rektörlüğe kadarki ilmî kariyerinde kendisiyle okul arkadaşlığı yapmış kimselerin onunla ilgili anılarını anlatmalarıyla oluşan samimî bir havada ilk oturum başladı. Nâsır Assâr, Sanford Nemitz, Peter Felsenthal, Azîze el-Hibrî, David Burrell ve Muhsin Şîrâzî gibi şu an değişik kariyerlere sahip kimseler Dr. Nasr ile olan ve kökleri 1940'lara kadar uzanan okul arkadaşlıklarından ilginç kesitler sundular. Kendisi de bir şair olan Felsenthal, Nasr'ın şiirlerinden bazılarını İbrahim Kalın'ın ney'i eşliğinde okudu.

Kutsal ve Modern Dünyada Kimlik Krizi başlığını taşıyan ikinci oturumda ilk olarak Soren Kierkegaard Cemiyeti'nin eski başkanı, Mary Washington Koleji Felsefe ve Din Bölümü Başkanı ve aynı zamanda da bir râhip olan Prof.Dr. David Cain'in "*Birlik ve Birlik*" isimli tebliği dinlendi. Konuşmacı bu tebliğinde özellikle dinlerarası diyalog çalışmalarında Nasr'ın önemli katkılarından bahsetti.

İkinci konuşma olarak, aynı zamanda *Dünya Dinleri ve Ekoloji* dizisinin de editörü olan Prof.Dr. Mary Evelyn Tucker'ın "*Din ve Ekolojinin İlerleyen Dostlukları*" isimli bir tebliği vardı.

Üçüncü tebliğ aslen İranlı bir Azerî olan ve halen George Washington Üniversitesi'nde dersler veren Dr. Muhammed Fagfûrî'nin "*Seyyid Hüseyin Nasr'da İrânîyât ve İslâmîyât Kavramları*" üzerine olan tebliğiydi. Fagfûrî konuşmasında 19. yüzyıldan itibaren bütün İslam dünyasını etkisi altına almaya başlayan *nasyonalizm* akımının İran ay-

dınlarında iki yaklaşıma yol açtığını belirtti. Birinci guruptakiler İran'ın İslam öncesinde daha yüksek kültüre sahip iken Müslümanlaşma ile beraber bu kimliklerini kaybettiklerini iddia ederlerken ikinci gurubtakiler tam tersine ancak İslam'la beraber İran'ın gerçek kimliğine kavuştuğunu ileri sürdüler. Ona göre Dr. Nasr'ın "İranlı Kimliğinin İnşası" üzerindeki yaklaşımı ise temelde bu iki görüş arasında bir denge kurulmasına dayanmaktadır.

Dördüncü olarak, doktorasını Dr. Nasr'ın danışmanlığında tamamlamış (1989) ve halen Seton Hall Üniversitesi (New Jersey) Din Araştırmaları bölümünde Doçent olan Dr. Gisela Webb'in "*Diyalogda Hikmet Konuları: Lisans Eğitiminde Metafizik'in Pedagojik İmkânları*" başlığı altında sunduğu tebliğ dinlendi. "Bir dîniyât hocası olarak üniversite öğrencilerine İslam metafiziği konularını nasıl anlaşılır olarak anlatabilirim?" sorusu, konuşmacının tebliğindeki temel sorunsalı idi.

Daha önce açış konuşması yapmış olan Keith Critchlow "*Sonlu Bir Dünyada 'Sonsuz'un bir Sembolü Olarak Geometri*" isimli özel bir gösterimde bulundu. Konuşmasına Eflâtun'un "*Geometri Ezelî Doğru'nun araştırılmasıdır*" sözüyle başlayan Critchlow'a göre 'Geometri' İslam ve sanatlarının merkezinde yer almaktadır. İbnu'l-Arabî gibi sûfîler onu yaratılmış olanın zuhûr düzenine ilişkin görüşlerinin temelini yerleştirirlerken Dr. Nasr gibi çağdaş düşünürler onu modern akla teozofik ve felsefi bir araç olarak sunarlar.

İslâmî ve Ezelî Hikmet başlığını taşıyan üçüncü panelde önce California Üniversitesi'nden Profesör Hüseyin Ziyâî dinlendi. En önemli Sühreverdî uzmanlarından birisi olan konuşmacı "*Diyalog ve Sübreverdi'nin Felsefi Temsilleri*" isimli bir konuşma yaptı.

Ardından New York State Üniversitesi'nden Prof. Sachiko Murata "*Çin'in İslam Felsefesinde Orijin ve Dönüş*" başlıklı ilginç bir tebliğ sundu. Konuşmacı bu tebliğinde Liu Chih isimli bir zatın 1704 yılında neo-konfüçyüsçü bir jargonla Çince yazdığı *İslam Felsefesi* (T'ienfanghsing-li) isimli eseri tanıttı.

Üçüncü konuşmacı Dr. Mehdî Eminrezevî "*Mantıku'l-maşrikiyyîn: Kimin Mantığı ve Hangi Maşrık?*" isimli konuşmasında İbn Sînâ'nın "*maşrikiyyîn*" kelimesi ile ne kastedtiği konusunda ileri sürülen görüşleri özetledi. Bu meyanda H. Corbin ve Nasr gibi yazarların bunu işrâkî bir yorumla açıklamayı tercih edişleri ve bunun karşısında olanların düşüncelerinden bahsetti.

Georgetown Üniversitesi'nde Fransız dili ve edebiyatı doçenti olan ve Nasr'ın *Bilgi ve Kutsal* isimli eserini Fransızcaya tercüme etmiş olan Dr. Patrick Laude "*Perennialist Okul Bağlamında Seyyid Hüseyin*

Nasr: Ezoterizm ve Gelenek” isimli bir tebliğ sundu. Konuşmacı Nasr’ın yaklaşımlarının aslında Frithjof Schuon’un entellektüel ve spiritüel perspektifinin başarılı bir devamı olduğu kanaatini taşıdığını ifade etti.

Daha sonra *İslâmî Sanatlar ve Mâneviyât* başlıklı dördüncü panele geçildi. Bu bölümdeki ilk konuşmacı Emma Clark *“Geleneksel İslâmî Kıyafetlerin Sembolizmi”* isimli bir konuşma yaptı. Daha evvel *İslam’da Bahçe* isimli bir çalışması yayınlanmış olan konuşmacı özellikle “Cellâbiye” denilen kıyafetin sembolizmi üzerine ilginç bir konuşma gerçekleştirdi.

İkinci konuşmacı Georgetown Üniversitesi’nde Arap dili ve edebiyatı misafir hocası ve aynı zamanda bir şâir olan Dr. Âmire el-Zeyn’in *“Kutsal’ın Örtüsünü Kaldırmada Şiir”* isimli tebliği dinlendi. Konuşmacı bu tebliğinde özellikle Dr. Nasr’ın şiirlerinde yer alan “Kutsal Doğa”, “İnsanın Cennetî Kökeni”, “Sema Eden Kozmoz”, “Varlığın Birliği”, “Sevgiliye Kavuşma (Vuslat)” v.b. temalarına dikkat çekti. İlginç olan ise Nasr’ın şiirlerinden oluşan *Yol Şiirleri (Poems of the Way)* isimli kitabı ile düzyazıdaki en felsefi kitabı sayılan *Bilgi ve Kutsal* kitabı arasındaki tematik paralellikleri göstermesi oldu. Ona göre her iki kitap da aynı hakikati farklı ifade biçimleri altında söylemekteydiler.

Üçüncü konuşmacı Doç.Dr. Latima-Pervin Pîrvânî, *“Ebû Hâtim er-Râzî ve Dinlerin Aslı Birliği”* üzerine konuştu.

Dördüncü konuşma Georgetown Üniversitesi İslam Tarihi profesörlerinden John Voll’ün *“Sufizm’i Anlamak: Oryantalizm ve Bölge Araştırmacılığının Ötesinde Nasr’ın Katkıları”* isimli tebliği idi. Konuşmacı bu önemli tebliğinde eski oryantalist yaklaşımın Sûfilik araştırmalarına özellikle tahkik ve tercüme suretiyle metin kazandırma yönlerinde büyük katkılar sağladığını fakat yorum gerektiren konulara gelince batılı sosyal bilimlerin kullandığı pozitivist rasyonalizmin öncülleriyle meseleye yaklaşma mahzurlarından da kaçamadığını belirtti. 1960’lara gelindiğinde ise bu araştırmaların bir dönüşüm yaşayarak daha çok sosyal bilimlere kalkışlı bölge araştırmalarına (*Regional Studies*) yöneldiklerini ve bu bölge araştırmalarının da artık sûfilik konularıyla çok fazla ilgilenmemeye başladıklarını anlattı. Zira onlara göre tasavvufî konular doğrudan politik fayda temin etmiyordu. Konuşmacıya göre Profesör Nasr’ın özellikle sufizm üzerine olan çalışmaları, bu konunun ciddi ve elzem bir iş olduğunu tekrar bizlere hatırlatma görevini gördü. Onun özellikle *İslam’da İdealler ve Gerçekler*, *Üç Müslüman Bilge*, *Sûfilik Üzerine Denemeler* kitapları çağdaş

akademik araştırmaların oryantalist ve bölgeci araştırmaların ötesine nasıl geçebileceğinin güzel birer örneği oldular.

Bugünün konuşmaları Muhammed Zekeriya'nın hat ve Vicente Pascual'in resim sergilerinin gezilmesi ile son buldu.

3 Kasım Cumartesi günü başlayan 5. oturumun başlığı *İslam Dünyasında Felsefe ve Bilim* idi. Bu bölüme Kentucky Üniversitesinden (Louisville) Prof.Dr. Oliver Leaman'ın "*Seyyid Hüseyin Nasr ve Tradisyonel Bilimlerin Müdafası*" isimli tebliğinin dinlenmesi ile başlandı. Leaman konuşmasında Dr. Nasr'ın bu konudaki en büyük katkısının modern bilimlerin vazgeçilemez özelliği sanılan pozitivistizmin hiç de vazgeçilemez ve biricik olmadığını göstermesi olduğunu belirtti. Dar bir bilgi teorisine dayanan bu felsefe anlayışına yönelik tenkidleri, esasında onun mistik ve tecrübe dışı olana da bir yer veren kendi felsefi kavrayışında yatmaktadır. Ayrıca Nasr'ın anlattığı "*İslam Felsefesi*" kavramı, batılı bilgi felsefesi kavramının çağrıştırdığı sığ anlamından çok daha ötede küllî bir insanî tefekkür tarzıydı.

Bu bölümün ikinci konuşmacısı olan Malezya Üniversitesi hocalarından Doç.Dr. Osman Bakar, "*Bir Geleneksel Bilim Felsefecisi Olarak Seyyid Hüseyin Nasr*" isimli konuşmasında bir önceki konuşmacıyla paralel bir yaklaşıma sergiledi. Ona göre S.H. Nasr modern bilime, onun felsefi arkaplanı ve metodik sığığında kaynaklanan karakterine çok kuvvetli tenkidler yöneltti. Yalnız ne var ki Nasr sadece bu tenkidleri yapmakla kalmadı bu tarz bilim anlayışından çok daha insancıl ve beşerî alanın diğer kompartmanlarıyla çok daha iyi uyumlu şekilleri de bulunduğunu bizlere gösterdi. Bu da tradisyonel âlem tasavvurundan neş'et eden bir bilim felsefesi anlayışydı. Bu açıdan konuşmacı, Nasr'ı modern bilim felsefecilerinden farklı olarak "Tradisyonel Bilim Felsefecisi" olarak tanımlamanın daha doğru olacağını söyledi.

Bu konuşmanın ardından Tradisyonel Psikoloji Enstitüsü'nün başkanı ve tasavvufî konularda birbirinden değerli eserlere imza atmış olan Lâle Bahtiyâr hanımefendinin "*Tradisyonel Psikoloji ve Ben Kavramı*" isimli konuşması dinlendi. Bahtiyâr modern zihniyetin Tanrı vergisi (*fitrat*) insan tabiatını değiştirip yerine kendi yapımı bir "ben" anlayışı ikâme etmeye çalıştığını söyledi. İnsan ruhunun tradisyonel anlayışının yeniden keşfedilmesi için de otantikliğini hâlâ koruyan tradisyonel İslam'ın büyük imkanlarından bahsetti.

Bu bölümün son konuşması İbrahim Kalın'ın "*Tabiat Kitabını Okumak: Bilim ve Ötesi*" isimli tebliği oldu. Kalın, tebliğinde son ikiyüzyıldır bir bilim görüşü geliştirmede "Tabiat kitabını okuma" yönteminin yeniden kullanılmaya başlanmasından ve S.H. Nasr'ın bu yöndeki

olumlu katkılarından söz etti. Ona göre Dr. Nasr, bilimin metodolojisi tartışmalarına hapsolmuş “bilim felsefesi” düzeyinden çok daha ileride, bir tabiat kitabı okuma yolu olarak tasavvur edildiği “bilim metafiziği” alanına terfi edişte büyük rolü bulunmaktaydı. Nasr’ın bu şekildeki geleneksel “bilim” yorumu, terimin modern tanımlanışının yol açtığı felsefe ve bilim arasındaki keskin ayrımı zayıflatan bir metafizik dünyagörüşü (*Weltanschauung*) sunmaktadır. Kalın’a göre “bilim”e bu şekildeki yaklaşım bir bakıma Heidegger’in modern bilim ve teknoloji eleştirisiyle de karşılaştırılabilir.

Sufizm ve Mâneviyât başlıklı altıncı oturumun ilk konuşmacısı, daha önce Uluslararası Molla Sadra Sempozyumu’nda “İspanyol Mistisizm’inin Sufizm’e Borçları: Avilla’lı St. Tereza’nın Mistik Tabayyülü” isimli tebliğiyle kendisini tanıdığımız İspanyol edebiyatçısı Puerto Rico Üniversitesi’nden Prof.Dr. Luce Lopez-Baralt hanımefendinin “Haç’ın St. John’unun *Filomene*’si: *Virgil’in Hüzünlü Bülbülü* veya *but Sufizm’in Vecd Şarkıcısı*” isimli tebliği idi. Lopez-Baralt, hocası Miquel Asin Palacios’un sûfler ve hristiyan mistikleri üzerine yürüttüğü mukayeseli çalışmalarını oryantalist ve tarafgir yaklaşımdan kurtaran ve bazı gerçekleri itiraf etmekte daha cesur olan bir uzman. Buradaki konuşmasında Rönesans İspanya’sının mistik şiirinde en gizemli ornitolojik (kuşlara dair) sembolizmi kullanan kimse olarak Haç’ın St. John’unun (San Juan de la Cruz) eserlerinde Grek mitolojisindeki adıyla “*Philomene*” olarak geçen “Bülbül” motifi üzerinde durdu. Ona göre, bu kuş Grek mitolojisinde bir trajedi ve karamsarlık sembolü iken Haç’ın St. John’unda hiç de öyle tezâhür etmemektedir. Hatta oradaki kullanımının aksine bu kuş rûhun bir sembolüdür ve vecd coşkusunu terennüm eder; ve coşkusu o kadar güçlüdür ki öttüğü bahçelerin bütün çiçekleri ve ağaçları da ona bu serenadda eşlik ederler. Fakat böylesi anlam yüklü bir “Bülbül” motifi batı edebiyatında pek görülmemiş değildir. Ancak bu çağrışımlarla yüklü “Bülbül” sembolünü Mevlâna, Ruzbihân-ı Bakî, Necmeddîn-i Kübrâ gibi İslam sûflerinin eserlerinde sıkça görmekteyiz. Hâsılı konuşmacıya göre, her ne kadar Haç’ın St. John’unun kuş motifi Grekçe *Philomene* adını taşıyorsa da onun içerdiği anlamdan ziyade sûfi geleneğinde geçen “*Bülbül*”ün tazammun ettiği anlamı taşımaktadır.

İkinci konuşmacı, Türkçeye’ye çevrilen üç eseriyle -ki birisi makâlelerinin derlenmesinden oluşmakta ve henüz İngilizce’de bile kitaplaşmadı- son yıllarda ülkemiz metafizik okurları indinde mümtaz bir yer elde eden New York State Üniversitesi’nden Prof.Dr. William Chittick idi. Chittick’in “*Hakîkî Şems-i Tebrîzî*” başlıklı konuşmasının ana ekseni, özellikle dejenere olmuş veyahut artniyetli bazı kimselerin

yanlış-yorumlama (*mis-interpret*) uygulamaları sonucunda farklı bir görüntüye kavuşturulan ve bu sayede asıl gayesinden uzaklaştırılan bazı sûfi şahsiyetler üzerine idi. Bugün Batıda popüler hale gelen Mevlana ve Şems merakının nasıl modern kapitalizmin reklam mantığıyla birer mit hâline getirilmeye çalışıldığına dikkat çeken Chittick, Mevlânâ ve Şems irtibatının bu tür manipülasyonlardan uzak gerçek vechesini özellikle onun *Makâlât* isimli kitabından hareketle göstermeye çalıştı.

Bu oturumun üçüncü konuşması Georgia Üniversitesinden Doç. Dr. Alan [Abdülhak] Godlas'ın "*Tanrı'ya Teslim Olmak: Ruzbihan ve Diğer İlk Dönem Sûfi Kur'an Müfessirlerinin Görüşleri ve Bunun Bugünkü Önemi*" isimli tebliği idi. Söz konusu tebliğinde konuşmacı, Tanrısal bilgiyi (*mârifetullah*) elde etmede "teslimiyet" unsurunun ihmâl edilen önemi üzerinde durdu. Godlas doktora tezini bitirmesinin (1991) ardından yaklaşık on yıldır Ruzbihan-ı Bakî'nin *Arâisu'l-Beyân* isimli sûfi tefsirinin edisyon-kritiği ve tercümesi üzerine çalışmakta.

Dördüncü konuşmacı Prof. Dr. Muhyiddin Misbâhî ile Doç. Dr. Ferheng Recâî'nin müştereken hazırladıkları "*Yeni Milenyumda Bir Müslümanın Paradoksu*" isimli tebliğleriydi. Bu tebliğde söz konusu edilen "müslüman" Seyyid Hüseyin Nasr'dı. Eğitimine önce Doğu klasik eğitimiyle başlamış sonra Batı eğitim sistemi içerisinde devam etmiş, Batıda dereceler aldıktan sonra ülkesinin en büyük eğitim kurumunun başına geçmiş, ardından ülkesinde yaşanan siyâsî değişiklik üzerine işini, kariyerini, zengin kütüphanesini kaybetmiş ve kader tarafından tekrar Batıya getirilmiş bir müslüman aydınının sosyolojisi üzerine bir denemeydi bu konuşma. Yeni binyılda bir yönüyle geleneksel (*traditional*) bir yönüyle modern, bir yönüyle birleştiriciyken (*unitarian*) bir yönüyle kendi ayrıncı özelliğini de koruyan, bir yönüyle global bir yönüyle de lokal olan bir sûfinin yaşadığı paradoksları göstermeye çalışan ilginç bir tebliğdi.

Yedinci oturum *Felsefi Dil ve Kültür* başlığını taşımaktaydı. İlk konuşma San Diego Üniversitesinden Doç. Dr. Ali Qaiserî'nin "*Modern Felsefi Farsça'da Sûrilik ve Cevher*" isimli tebliği idi.

Ardından Doç. Dr. Ramin Cihanbeyli'nin (Ramin Jahanbegloo) "*Tağore ve Nasr'ın Düşüncesinde Hakikat Kavramı: Mukayeseli Bir Bakış*" isimli tebliği dinlendi. Ona göre Nasr'ın düşüncesinde Hakikatın evrensel boyutları aklın limitleriyle sınırlanmış değildir. Felsefe, insan ve âlemi rasyonel bir yapı içerisinde tanımlama aşamasından bir mânevî âlem vizyonuna doğru yol almaktadır. Diğer bir deyişle Nasr'a göre Hakikat problemi kişinin Ezeli Hikmet tarafından aksettirilen Gerçek-

lik karşısında almış olduğu felsefi pozisyonla alâkalıdır. Tagore'ye göre ise insanın hakikati, insan hayatındaki birlik ve uyumdur. Bunun sonucu olarak bir evrensel birlik olarak Hakikat insan hayatı ve cemiyetinde geliştirilecek barış süreci ile beraber tahakkuk edecektir. Bu da farklılık içerisinde birlik anlayışının geliştirilmesi ile olacaktır. Bu her iki düşünürün fikir ve çabaları özellikle medeniyetler ve kültürler arasında diyalogun geliştirilmesinde büyük katkılar sağlayacaktır.

Daha sonra 1950'lerden bu yana Washington D.C.'deki Library of Congress'in Farsça bölümü sorumlusu İbrahim Pûrhâdî'nin *"İslâm Dünyasındaki Kamu ve Özel Kütüphâneler"* isimli tebliği dinlendi. Konuşmacı özellikle İran coğrafyasından bilgiler verdi ve 1960-70 yılları arasında Nasr'ın İran'ın üniversite araştırma kütüphânelerinin geliştirilmesindeki katkılarından bahsetti.

Ardından doktora öğrencisi Caner Dağlı'nın *"İngilizce'de İslâm Felsefesi Geleneginin Mümkünlüğü Üzerine"* olan tebliği dinlendi. Dağlı tebliğinde özellikle *vahdet-i vücûd* mektebinin terminolojisinin İngilizce'de karşılıklarının bulunmasındaki müthiş imkanlardan bahsetti. Dağlı en son İbnu'l-Arabî'nin *Fusûsu'l-Hikem* isimli kitabının yeni bir çevirisini yaptı; eserin bu yıl içerisinde yayınlanması bekleniyor (Kazi Publications, Chicago).

Sekizinci panelin başlığı *İslam ve Çağdaş İslâm Dünyasının Meseleleri* adındaydı. Bu bölümün ilk konuşması halkla ilişkiler ve medya uzmanı Abdullah Schleifer'in *"Modern Dünyada Geleneksel İslâm: İslamizasyonun Problematik Tuhafları"* isimli konuşması idi. Modern problemler karşısında bazı müslümanların ileri sürdüğü "İslamizasyon" görüşünün problemleri ve sonucunda düşülen ironiye temas edildi.

Bu bölümün ikinci konuşması Hartford Seminary'nin Hristiyan-Müslüman İlişkileri Merkezinin başkan yardımcısı olan Prof.Dr. Jane Smith'in *"Seyyid Hüseyin Nasr ve Müslüman-Hristiyan Karşlaşması"* isimli tebliği idi. Konuşmacı söz konusu tebliğinde Müslüman ilâhiyatı konusunda olduğu kadar Hristiyan ilâhiyatı ve meseleleri üzerinde de kendini çok iyi yetiştirmiş olan Nasr'ın her iki cemaatin diyalog çabalarında şimdiye kadar oynadığı ve bundan sonra oynayacağı önemli role vurgu yaptı.

Üçüncü konuşma doktora öğrencisi İcâz Ekrem'in *"Tekbiçimlilik Karşısında Birlik: Nasr'ın Müslümanların Siyâsî Birliği Üzerindeki Görüşleri"* isimli konuşmasıydı. Bu konuşmada İkbâl, Afgânî ve Nasr'ın bu konudaki görüşleri mukayeseli olarak işlendi. Siyâsî birlik, ekonomik birlik, pragmatik birlik ve entellektüel/mânevî birlik dere-

celerinden Nasr'ın ilgisinin daha çok sonuncusu üzerinde yoğunlaştığını dile getirdi.

Dördüncü konuşma doktora öğrencisi Velid el-Ensârî tarafından yapıldı ve “*Seyyid Hüseyin Nasr'ın Çevreci Ekonomiye Katkıları*” üzerine idi. Ensârî'ye göre neoklasik iktisatçılar bir negatif dışsallık olarak kirlilik “hakkının” ahlâkîlik tartışmasına gerek duyulmadan yine “pazarda” halledilmesi gereken bir konu olduğunu ileri sürmekteydiler ama bu görüş yıllardır bir çok eleştiri de almaktaydı. Nasr'ın bu konuya yönelik görüşü ise temelinde ahlâkın yattığı bir çevreci ekonomi eğitiminin yaygınlaştırılması üzerine odaklanmaktaydı.

Konferansın kapanış konuşması Prof.Dr. Seyyid Hüseyin Nasr tarafından yapıldı.

2. *The Philosophy of Seyyed Hossein Nasr.*

haz. Lewis Edwin Hahn, Randall E. Auxier, Lucian W. Stone, Library of Living Philosophers, Illinois 2001.

1938 yılında felsefe profesörü Paul A. Schilpp, bir düşünür daha hayatta iken hem görüşlerini izleyen kişilere hem de eleştiren kimselere vereceği cevapların çok önemli olduğunu düşünür ve bu konuda bir proje hazırlar. Bir kurulun seçeceği muayyen bir filozof üzerine gerçekleştirilecek bu çalışmaya aynı zamanda o kişinin mufassal bir otobiyografisi ve bibliyografisi de eklenerek bir *Yaşayan Filozoflar Kitaplığı* oluşturulması düşünülmektedir. Bu düşünce Southern Illinois Üniversitesi'nin maddî desteği ve Open Court Yayınevi'nin projeyi üstlenmesiyle hemen bir yıl sonra gerçekleştirilmeye başlanır. Bir kurul tarafından her sene için bir filozof seçilir ve her eserin hazırlıkları üç ile beş yıl arasında sürer. 1939 yılından şimdiye kadar John Dewey, George Santayana, Alfred N. Whitehead, Bertrand Russel, Ernst Cassirer, Albert Einstein, Karl Jaspers, Martin Buber, Karl Popper, Jean-Paul Sartre, Gabriel Marcel, Paul Ricoeur, Hans-Georg Gadamer gibi çağdaş filozoflar üzerine devasa ciltler ortaya koyan bu proje, 2001 yılı için ilk defa bir batılı olmayan ve üstelik Müslüman bir filozofu seçti. Bir profesör, bir doçent ve bir asistandan meydana gelen editörler heyetinin uzun çabaları sonucu ortaya çıkan *Seyyid Hüseyin Nasr'ın Felsefesi* adını taşıyan bu çalışma, serinin 28. cildi olarak geçtiğimiz yıl basıldı. Eserde Nasr'ın otobiyografisi, muhtelif kimselerin kaleme aldığı 29 tane analiz ve kritik içeren makâle, Nasr'ın her bir makâleye verdiği cevaplar ve Nasr Bibliyografyası yer almaktadır. Büyük boy 1000 küsur sayfalık hacimli bir eser.

Eserde ilk önce Nasr'ın kendi kaleminden mufassal bir otobiyografisi -84 sayfa- yer almaktadır. Ardından ilk olarak Pakistan İktisat Akademisi'nden Muhammed Süheyl Ömer'in "*Nübüvvet Mişkâtından: Alıntılar ve Açıklamalarla Nasr'ın İslâm Gelenegi İçerisindeki İslâm Felsefesi Karşısındaki Durumu*" isimli makâlesi yer almaktadır. Ömer bu makâlesinde Nasr'ın eserlerinden yaptığı uzun alıntılarla onun İslâm Felsefesi tâbirinden anladığının salt Grek felsefesine şerh düşme çalışmaları olmadığını ve İbnü'l-Arabî, Konevî, Molla Sadra, Sühreverdî, Lâhicî v.b. gibi mütefekkirlerin de aslında orijinal İslâm felsefesi çalışmaları yaptıklarını söylediğini belirtir. Zira ona göre felsefe nübüvvet mişkâtından, fenerinden alınacak bir tündengelim bilgisidir ve ancak uzun bir nefis mücâdelesinin ardından gerçekleşir. Nasr bu makâleye karşı yazdığı cevâbî yazıda ise söylenenlerin çoğunun zaten kendi sözlerinden alıntılar olduğu için fazla bir yorum yapmayacağını sadece kendi felsefe anlayışının "hikmet" ve "irfan" esaslı olduğuna dair yazarın kanaatine katıldığını söyler.

İkinci makâle dünyaca ünlü mukayeseli dinler profesörü, Syracuse Üniversitesi'nden Prof.Dr. Huston Smith'in "*Nasr'ın Perennial Felsefe (Hikmetü'l-hâlîde) Müdâfaası*" isimli yazısıdır. Nasr'ın perennializminin bir din felsefesi olduğunu vurgulayan yazar, kendi felsefe anlayışının da Nasr ile aynı paralelde olmasından memnunluk duyduğunu belirtir. Ancak kendisinin geleneksel toplumların bazı toplumsal kalıplarını müdâfaada Nasr kadar ileriye gidemeyeceğini de belirtmeden edemez. Nasr cevabî yazısında bunlara cevap verir ve kendi felsefe anlayışına en yakın düşünce arkadaşı olarak Huston Smith'i gördüğünü de itiraf eder.

Üçüncü olarak Robert Cummings Neville'in "*Genele Hitap Eden Bir Bağlamda Perennial Felsefe*" isimli makâlesi yer alır. Nasr'ın buna cevabı 12 sayfa halinde hemen ardında yer alır.

Dördüncü olarak Sallie B. King'in "*Philosophia Perennis ve Dünya Dinleri*" isimli yazısı yer alır. Yazar Nasr'ın *philosophia perennis* anlayışının yeterince evrensel olmadığı ve aslında İslâmî bir yorumdan başka bir şey olmadığı yönündeki iddialarını beş soru halinde Nasr'a yöneltilir. Kendisi de bir Budist olan yazar, özellikle Nasr'ın Budizm'i yeterince bu kapsam içerisine dahil etmediği iddiasındadır. Nasr ise bütün bu sorulara ve Budizm'le ilgili soruya cevap verir.

Beşinci olarak Prof.Dr. Arvind Sharma'nın "*Klasik Hinduizme Philosophia Perennis Penceresinden Yeniden Bakmak*" isimli makâlesi ve ardından Nasr'ın cevabı yer alır.

Altıncı makâle Hong Kong Çin Üniversitesi'nden Prof.Dr. Shu-hsien Liu'nun "*Gelenek ve Modernite Üzerine Düşünceler: Neo-Konfüç-*

yüşü Perspektiften Seyyid Hüseyin Nasr'a Cevap" ismini taşımakta. Nasr'ı çok fazla anti-modernist bulduğunu oysa modernliğe bu kadar karşı çıkılmaması gerektiğine inandığını söylüyor ve daha bir çok konuda Nasr'ı tenkid eden yazar ancak onun eserlerinin tamamını okumadığını, sadece *Bilgi ve Kutsal* kitabından yola çıkarak bu tenkidleri yaptığını da belirtir. Ardından Nasr'ın cevapları yer alır.

Yedinci olarak Alman profesör Ernest Wolf-Gazo'nun "*Nasr ve Kutsal Arayışı*" isimli makalesi ve ardından Nasr'ın buna cevabı gelmektedir.

Sekizinci olarak State Universty of New York'tan Budizm uzmanı Prof.Dr. Kenneth K. Inada'nın "*Budist Yaratıcı Metafizik ve İslâm Düşüncesi*" isimli makalesi yer alır. Özellikle İbn Rüşd'ün fikirleriyle Budizm mukayesesinin yapıldığı bu makaleye Nasr yedi sayfada cevap verir ve bunun Budist-İslam Diyalogu için iyi bir çalışma olduğunu belirtir.

Dokuzuncu makâle George F. McLean ve Richard K. Khuri isimli iki Katolik felsefe profesörünün müştereken hazırladıkları "*Zaman ve Sonsuzluk Üzerine Seyyid Hüseyin Nasr'ın Görüşleri*" isimli yazıdır.

Onuncu makâle Hawaii Üniversitesi'nden Prof.Dr. Eliot Deutsch'un "*Seyyid Hüseyin Nasr'ın Sanat Felsefesi*" isimli yazısıdır.

Onbirinci yazı "Bilgi Feneri" konferansını tanıtırken kendisinden bahsettiğimiz Luce López-Baralt'ın "*Kutsal'ın Bilgisi: Nasr'ın Mistik Şiirleri*" isimli makâlesidir.

Onikinci makâle A.K. Saran'ın "*Nasr'ın Bir Cümlesi Üzerine Yorumlar*" başlığını taşıyor. Yazar, Nasr'ın *Religion and the Order of Nature* (Din ve Tabiatın Düzeni) isimli kitabında geçen "... *Demiurge'nin yaratmış olduğu dünya sadece bir düzen veya kozmos değil belki tabiatın bir iyiyeye ve bir gâyeye (teleoloji) yönelmiş canlı bir düzendir*" sözündeki Demiurge ile Hinduizmin Brahmâ'sını mukayese etmektedir.

"*Kutsal Karşısında Seküler: Nasr ve Bilim*" isimli onüçüncü makâlede İbrahim Kalın, Nasr'ın modern "bilimsel" zihniyeti eleştirisini şu beş ana başlık altında toplamaktadır: 1. Tabiatın düzeninde herhangi bir ilâhîlik görmeyen seküler bir âlem görüşü düşünmesi. 2. Âlem resmini bir makine veya saat gibi tasvir ederek onu mekanik bir modele yerleştirmeye çalışması. 3. Yegane bilişsel kaynağı rasyonalizm ve empirizme indirilmesi. 4. "*Bilen özne*" ile "*bilinen nesne*" arasında sert ayrım dayanan Kartezyen düalizm mirasının çocuğu olması. 5. Sonuncu olarak da, modern kapitalist zihniyetin hiç yabancı olmadığı, tabiatın ticarî bir malzeme olarak kullanılması, tüketilmesi. Nasr; verdiği cevapta modern bilim üzerine kendisi hakkında söylenenlere tamamiy-

le katıldığını belirtir ve bu düşüncelere İslam dünyasında nasıl tepki verildiğini merak ettiğini de ilave eder.

Ondördüncü makale daha önceden Türkçe’de *Kainat ve Aşkınlık* isimli kitabıyla tanıdığımız Oregon State Üniversitesi’nden matematik profesörü Wolfgang Smith’in “*Sophia Perennis ve Modern Bilim*” isimli makalesiydi. Tabii ki ardından Nasr’ın mukâbil yazısı bulunmakta.

Onbeşinci makale İtalyan biyolog Giovanni Monastra’nın “*Nasr: Din, Tabiat ve Bilim*” isimli makalesi ve Nasr’ın ona cevâbî yazısıdır.

Onaltıncı yazıda Ashok K. Gangadean’ın “*Bir Evrensel Bilim Arayışı*” isimli makalesi ve cevabı yer alıyor.

Onyedinci olarak Doç.Dr. Mehdi Eminrezevî’nin “*Postmodern Bir Dünyada Philosophia Perennis ve Scientia Sacra*” isimli makâlesi yer alıyor. Nasr’a yönelik en ciddi eleştirilerden birisi, doktorasını kendi denetiminde yapmış olan fakat konuya farklı felsefi pozisyondan bakan hemşehrisi Eminrezevî tarafından bu makalede yapılmaktadır. Eminrezevî daha çok rasyonalist bir söylemle ilk önce Nasr’ı felsefi olarak “ortaçağcı” olarak tanımlıyor. Nasr buna, her ne kadar ortaçağ filozoflarını modern filozoflara tercih ederse de kendisini bir zaman dilimine hapseden bu isimden ziyade “Tradisyonalist” olarak tanımlamasının daha doğru olacağını söylüyor. Kendisinin konuya meşşâî (peripatetik) yöntemle yaklaşmadığı ve rasyonalist olmadığı yönünde yapılan tenkide ise Nasr aynen katıldığını belirtiyor. Eminrezevî Nasr’ın İslam düşünürlerinin düşüncelerinin geçerliliğini hiç tartışmadan sadece onlar arasındaki uyumu öneme çıkaran bir yaklaşım içerisinde olduğunu söylüyor. Nasr buna gerek duymadığını, eğer kendi İslam Felsefesi okumalarında ileri sürüldüğü gibi büyük bir hakikat problemiyle karşılaşmış olsaydı bunu muhakkak ifade etmekten çekinmeyeceğini belirtiyor. Eminrezevî’nin “Nasr’ın doğruluk iddialarının isbatlanamaz ve delillendirilemez bir tabiatı bulunduğu” iddiasını, kendisine yapılan en ağır eleştiri olarak aldığını belirten Nasr, meselâ Tanrısal tecrübenin zevkinin veya leddünnî âlemin sınırlarının bilgisinin nasıl ispatlanması gerektiğini sorar ve bunların Eminrezevî’ye göre felsefi bir yerlerinin olmamasını da tenkid eder. Eminrezevî’nin vahiy, ilham ve kalbi (*intellect*) salt rasyonel olarak anlamaya çalışmasının ve bunların verilerini ispatlamasının mümkün olamayacağını söyleyen Nasr’a göre, hem Pisagor ve hem Empodokles, hem Sühreverdî ve hem Molla Sadra ve hem de günümüz perennialist filozoflarının bahsettiği hakikatler kendi içerisinde doğru ama rasyonalite kısıtlarıyla ispatlanamaz gerçeklerdir. Nasr’ın yönteminin bir ontolojiden ziyade bir “felsefi antropoloji” ortaya koyduğunu ileri süren

Eminrezvî'ye Nasr'ın cevabı, meseleyi tam olarak doğru anlamadığı yönünde olmakta. Nasr kendisine rasyonalist bir bakış açısından yöneltilen bu tür tenkidlere sekiz sayfa halinde cevap vermektedir.

Onsekizinci makale Archie J. Bahm'ın "*Nasr'ın Mutlak Herşey ve Hiçlik Görüşü*" üzerine yazısıdır. Yazar kendisini bir hümanist natüralist ve Nasr'ı da sûfi bir müslüman olarak tanımlıyor ve kendi görüşleriyle Nasr'ın görüşleri arasındaki farklara temas ediyor. Panteizm ve vahdet-i vücûd'u hâlâ birbirine karıştıranlara bu makale ve Nasr'ın cevabî yazısı bir fayda sağlayabilir.

Ondokuzuncu makale Judy D. Saltzman'ın "*Nasr'ın Felsefesinde Mânevî Bilgi*" adını taşıyor. Yazar Nasr'ın bir yönüyle Pisagorcucu ve Eflatuncu bir yönüyle de Sühreverdüci ve İbnu'l-Arabîci bir çizgiye oturduğunu söylüyor. Nasr'ın sûfi metodolojiyi savunduğu cevabî yazısı ardında yer alıyor.

Yirminci makale Malezyalı Zeylan Moris'in "*İslam'da Vahiy ve Felsefenin Aslı İlişkileri ve Bunun İslam Felsefesinin Tabiatını ve Tarihini Anlamadaki Önemi*" üzerine olan yazısı ve ardından cevabî yazı.

Yirmibirinci makale David B. Burrell'in "*İslam Felsefî Kelamı*" isimli yazısından meydana geliyor. Nasr cevabî yazısında, yazarın Louis Gardet ve Louis Massignon gibi hem bir katolik ilâhiyatçısı hem de bir islambilimci olduğunu ancak daha çok Gardet'nin yaklaşımlarıyla benzerlik taşıdığını belirtiyor.

Yirmiikinci olarak Leonard Lewisohn'un "*Nasr'ın Düşüncesinde Sufizm*" isimli makalesi yer alıyor. Cevabî yazısında yazarı kendisi için çok önemli ve çok da özel bir yeri olan bir konuya parmak basmış olmasından dolayı tebrik eden Nasr, "*Tasavvufun benim hayatımda hem felsefî olarak ve hem de mânevî olarak oynadığı rol bilinmeden benim düşüncelerim anlaşılabilir*" der.

Yirmiüçüncü makale yine William C. Chittick'in. Başlığı "*İslam Kozmolojisinde Gayb Adamları*" adını taşımakta. Daha evvel *ricâlî'l-gayb* konusunda yazdığı bir makalesi bulunan Chittick, burada bu konunun daha çok Nasr'ın eserlerindeki izlerini araştırıyor. Nasr cevabî yazısında her ne kadar bu konuda müstakil bir çalışma yapmamışsa da eserlerinin bütünü içerisinde bu spesifik konuya dair bazı işaretler bulunduğunu söylemektedir.

Yirmidördüncü makale Fransız akademisyen Pierre Lory'nin "*Kendini Tanımak İçin Dünyayı Tanı*" yazısı ve Nasr'ın cevabından oluşmakta.

Yirmibeşinci makale New York State Üniversitesi'nden Prof.Dr. Perviz Morewedge'in "*Aşkın Rub, Özel Dil Safsatası ve İbn Sînâ'nın İ-*

lâmizasyonu: S.H. Nasr'ın Eserleri Üzerine Düşünceler” ilginç başlıklı yazısından oluşuyor. Yazar Nasr'ın İslam felsefesine yönelik katkılarını övdükten sonra şu üç başlık altında onu tenkid yöneltmektedir: İlk olarak onun İbn Sîna okumalarının bir islâmîleştirme ve sûfleştirme gayreti koktuğunu ifade ediyor. İkinci olarak, maddî nefis karşılığında kullanılan “aşkın ruh” (*transcendent spiritual*) kavramına katılmadığını belirtiyor. Üçüncü olarak da Nasr'ın bazı kavramlarla -özellikle *bâtın* terimi- istediği gibi oynadığı iddiasında bulunuyor. Nasr, pozitivist ve modernist olarak tanımladığı hemşehrisi Morewedge'in bu sorularına, ardından gelen yazısında cevap veriyor.

Yirmialtıncı makale bir diğer İran asıllı profesör olan Kalifornia Üniversitesi'nden Prof. Dr. Hüseyin Ziyâî tarafından kaleme alınmış ve “*Nûru'l-fuâd: İsrâkî Felsefe Üzerine 19. Yüzyılda Şihâbüddîn Kumîcânî'nin Yazdığı Bir Farsça Risâle*” üzerine. Makalenin Nasr ile irtibatı doğrudan değil dolaylı. Yazar kendisi tarafından bulunan bir işrâkî metnini ilk defa bu yazıyla ilim dünyasına tanıtmış oluyor.

Yirmiyedinci makale Bosna, Sarejevo Üniversitesi'nden Prof.Dr. Enes Kariç'in “*Nasr: Kutsal'ın Düşünürü*” isimli makalesi.

Yirmisekizinci olarak Rus İslâmîyâtçısı Prof. Dr. Marietta Stepaniants “*Nasr: Bir Apolojist mi Yoksa Bir İslam İhyâcısı Mı?*” isimli makalesinde Nasr'ı Muhammed İkbâl ile mukayese ediyor.

Yirmidokuzuncu ve son makalede Lucian W. Stone “*Şimdiki Ezeli Hikmet (Perennial Philosophy): Velâyet-i Fakîh Meselesi*” başlığı altında Nasr'ın bu konuya bakışını irdeliyor. Nasr ise ona verdiği cevapta bu meseleye metafizik anlamda baktığını ve bu konunun güncel yönüne girmek istemediğini belirtiyor.

Bu yirmidokuz makalenin ardından Mehdi Eminrezevî, Zeylan Moris ve İbrahim Kalın tarafından hazırlanan en geniş (130 sayfa) ve en son (1999) “Nasr Bibliyografyası” yer almakta.

3. Knowledge is Light: Essays in Honor of Seyyed Hossein Nasr

(Bilgi Nûrdur: Prof. S.H. Nasr'ın 66. Yaşgünü Şerefine Makaleler)

haz. Zeylan Moris, (384 sayfa) ABC International Group Inc., Chicago 1999.

S.H. Nasr üzerine üçüncü kitap olarak tanıtacağımız bu eserin editörlüğünü Nasr'ın Malezya'lı talebesi Doç.Dr. Zeylan Moris hanımefendi yapmış. Aslında bu kitap öğrencilerinin kendisine bir yaşgünü hediyesi. Seyyid Hüseyin Nasr Vakfı (Seyyed Hossein Nasr Foundation) tarafından basımı gerçekleştirilmiş.

Editörün takdim yazısında bu eserin 1958 yılından bu yana Nasr'a öğrencilik yapmış değişik kuşaklara mensub öğrencilerinin bir bakıma hocalarına yönelik bir teşekkür belgesi olduğu belirtilmekte. Hemen ardından Moris'in hazırladığı bir "Nasr Biyografisi" yer alıyor.

Ardından gelen ilk makale Seton Hall Üniversitesi'nden Doç.Dr. Gisela Webb'in "*İslam'ın Kültürlerarası Eğitimcisi S.H. Nasr'a Bir Şükran*" adını taşıyor. Webb makalesinde 1980-89 arası yüksek lisans ve doktora tezini danışmanlığı altında yaptığı Nasr'ı pedagojik olarak mükemmel bir eğitmen olarak tanımlamakta ve kendi entellektüel oluşumunda hocasının büyük emeği olduğunu ifade etmektedir.

İkinci makale olarak 1983-86 yılları arasında yüksek lisans tezini Nasr'ın danışmanlığı altında yapmış olan Malezya Üniversitesi'nden Fatıma Ali'nin "*Dünya Görüşü, Metafizik ve İslam Sanatı*" isimli yazısı yer alıyor.

Üçüncü olarak yine tezini Nasr'ın denetiminde hazırladıktan sonra şimdi Philadelphia La Salle Üniversitesi'nde hoca olan Vivienne SM. Angeles'in "*1920'lere Kadar Filipinler'de Panditas ve İslâmî Eğitim*" isimli makalesi yer alıyor.

Dördüncü olarak doktorasını Nasr ile yapmış bir diğer Malezyalı olup şimdi Malaya Üniversitesi'nde bilim tarihi ve felsefesi okutan Prof.Dr. Osman Bakar'ın "*Modern Bilime Müslüman Aydınların Verdigi Karşılıklar*" adındaki makalesi yer almakta.

Ardından Nasr'ın daha Tahran Üniversitesi'nden talebesi olan Lâle Bahtiyâr'ın "*Tradisyonel İslâmî Psikoloji: Bir Denge Arayışı*" isimli makalesi yer alıyor.

Daha sonra Grace Adolphsen Brame'in "*Zikir ve İsa Duası: Tanrı'ya Anmak ve Birliğe Giden Yollar*" isimli sûfilik ve ortodoks Hristiyanlığının mukayesesinin yapıldığı bir makalesi yer alıyor.

Yedinci olarak William C. Chittick "*Efdalüddîn Kâşânî'ye Göre Filozof-Kral*" makalesinde Baba Efdal'in bu konuya dair Farsça bir risalesinin İngilizce tercümesini sunmaktadır.

Sekizinci makale doktora öğrencisi David Dakaki'nin "*İlk İslam Toplumlarında Zikir Pratiği*" adını taşımakta.

Dokuzuncu makale Güney Afrika, Durban Üniversitesi'nden Doç.Dr. Ebulfazl Muhsin İbrahim'in "*Son İstek (Vasiyetü'l-Hay): İslam Hukuku'nun Işığında Meşrûiyeti*" isimindeki yazısı. Yazar 1982-85 yılları arasında doktorasını Nasr ile yapmış.

Onuncu olarak 1965-69 yılları arasında Tahran Üniversitesi'nde Nasr'ın talebesi olan Muhammed H. Fagfûrî'nin Nasr'ın babasını ko-

nu olarak işlediği *“Unutulan Bir Öğretmen: Seyyid Veliyyullah Han Nasr’ın Hayatı ve Mesleği”* isimli makalesi yer almakta.

Onbirinci makale İbrahim Kalın’ın *“Dâvud-ı Kayserî’nin Bir Hakikat ve Bir Gerçeklik Olarak ‘Varlık’ Görüşü”* adındaki yazısından oluşmakta.

Onikinci makale Joseph E. Lombard’ın *“Sûfî Psikolojisinde Zikrin Fonksiyonu”* adını taşımakta.

Onüçüncü makale Doç.Dr. Sachiko Murata’nın *“Wang Daiyu: Çin Dilinde İslâm’ın Babası”* adındaki yazısından oluşmakta.

Öndördüncü makale Doç.Dr. Mehdi Eminrezevi’den; *“Sühreverdî’nin Sûfî Şiiri”* üzerine bir yazıdan oluşuyor.

Onbeşinci makale olarak Malezya Üniversitesi’nden Prof.Dr. Salih Yaapar’ın *“Edebiyatın Hayata Uygunluğu”* üzerine yazısı yer alıyor.

Kitabın sonunda Nasr’ın bir bibliyografyası yer alıyor ama bir önce tanıtımını yaptığımız eserin sonunda yer alan daha geniş ve daha güncelleşmiş olanı.